VELKÁ DOBRODRUŽSTVÍ

Za středověkou osadou a památnou alejí do Hrotovic

GPS souřadnice: 49.1086252, 16.0574257

Praktické informace

Délka trasy: 9 km

Obtížnost: Lehká, i když delší trasa pro děti od 7 let. Projedou terénní kočárek i kolo. Pejsky vzít můžete – jen do muzea a do zámku je nepustí.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: 180 km ujedete asi za dvě hodiny. U Jihlavy odbočíte z D1 a jedete směr Třebíč→Hrotovice.

www.idos.cz

Turistická mapa: Odkaz na mapy.cz

Parkování: Zaparkujete zdarma na náměstí před muzeem (před Alzaboxem).

Muzeum Hrotovice (https://muzeumhrotovice.cz/)

Vstupné: dospělí – 40 Kč, snížené –20 Kč, rodinné vstupné (2 dospělí + 2–3 děti) – 60 Kč
Otevírací doba od úterý do neděle: 9:00–12:00, 13:00–17:00

WC: V muzeu.

Možnost občerstvení: U muzea je restaurace *Sport-V-Hotel* nebo v areálu zámku kavárna *Barevný svět*.

Nejbližší další výlet agentury Velká dobrodružství: Třebíč, Jihlava, Brno, Veveří, Pernštejn.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová

Trasu testovala: školačka Kamila s tetou Líbou z Třebíče.

Postřehy dětí:
Kamča (10 let): „Výlety s tajenkou mám ráda. Tenhle byl sice dlouhý, ale zase jsem viděla tajnou středověkou vesnici, o které skoro nikdo nic neví. Moc se mi líbilo i v muzeu – pan malíř měl legrační vousy.“

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé, zveme vás do krásného města Hrotovice na okraji Českomoravské vrchoviny. Projdeme kolem památek města – zámku, kalvárie i kostela – a krásnou přírodou se dostaneme až k vykopávkám středověké vesnice. Budeme hledat tajné nápisy a obrázky, povíme si pověst o studánce a také si zazpíváme. Dětem se určitě bude líbit Muzeum Hrotovicka. Délka trasy i otázky jsou určeny školáčkům od 7 let, ale občas budou muset pomoci i rodiče.

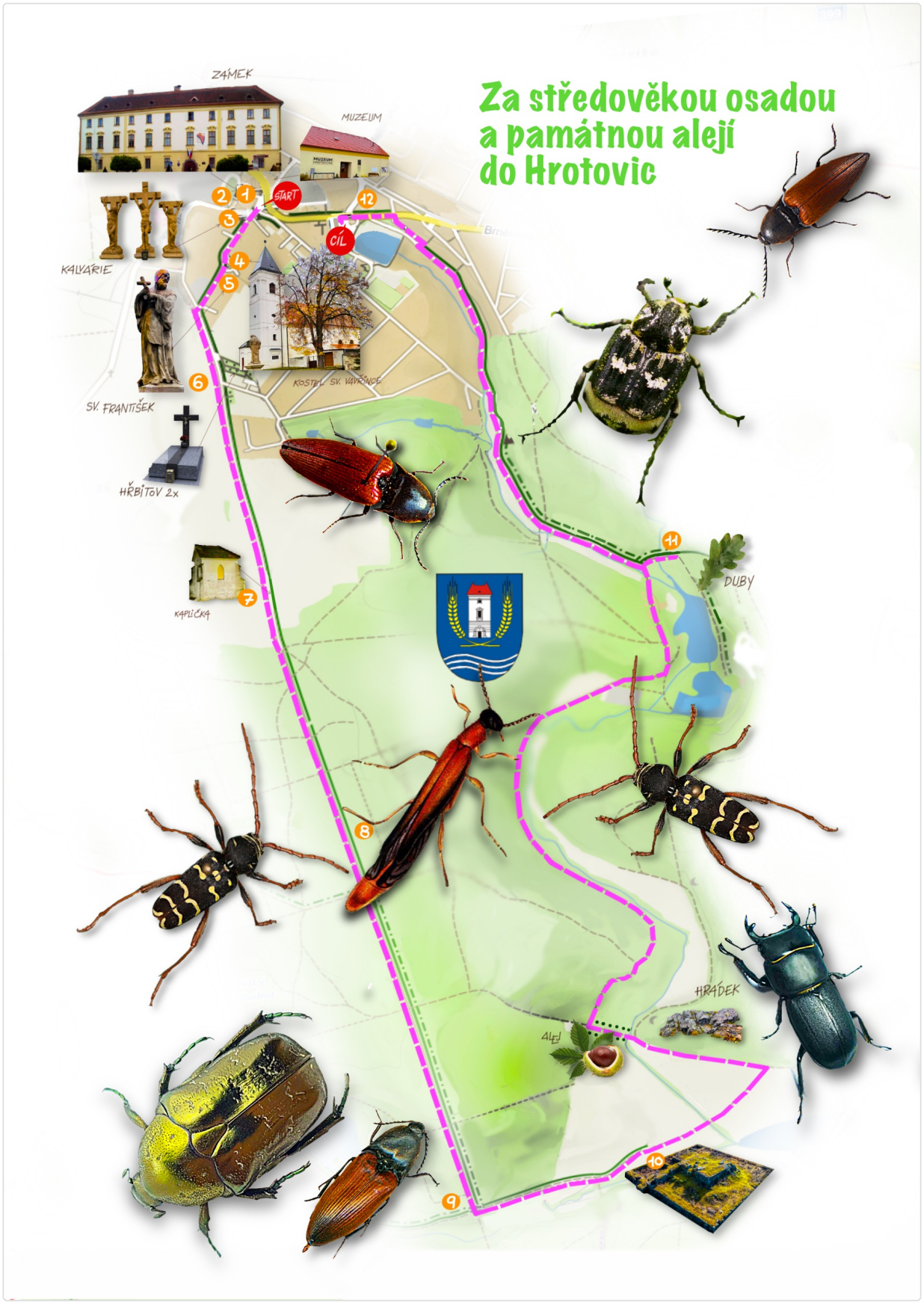
Tento výlet vznikl s velkou pomocí města Hrotovice, které si ho pro vás objednalo. Díky tomu je ZDARMA!

Dopis dětem

Ahoj kluci a holky, dnešní cesta za hádankou povede od muzea, zámku a kolem hřbitova až do tajné zaniklé středověké vesnice. Budeme společně hledat kamenné květiny, vousaté zločince, ale také zbytky pradávných osad.

Stejně jako k našim ostatním výletům jste i k tomuto dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Pokud půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst správné texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny dnešní úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte.

Mapa výletu

Za středověkou osadou
a památnou alejí
do Hrotovic
ZÁMEK
MUZEUM
START
CÍL
KALVÁRIE
KOSTEL SV. VAVŘINCE
SV. FRANTIŠEK
HŘBITOV 2x
KAPLIČKA
DUBY
HRÁDEK
ALEJ
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12

Doplňovačka

Jdeme na to:

Zaparkujte na náměstí před muzeem u Alzaboxu a rozhlédněte se. Jak se vám tady líbí? Hezké místo, že?

Víte, jak se to tady jmenuje? Jste v obci Hrotovice. Jak vzniklo tohle jméno? Také vás napadlo, že podle nějaké zbraně? Nebo že tu mají odjakživa ve zvyku všechno „hrotit“? Tak to není.

Název vesnice zněl zprvu *Hrutovice* a byl odvozen od křestního jména *Hrut*. Původně šlo o označení obyvatel vsi (*Hrutovci* – „Hrutovi lidé“).

Znáte někoho, kdo se jmenuje Hrut? Chtěli byste se tak jmenovat? Zkuste si to se svým jménem… :) Jak vám to zní?

Naše putování začíná u **pomníku** Františka Bohumíra Zvěřiny. Byl to známý český malíř. (Více si o něm řekneme na konci výletu.) Pomník stojí přímo před jeho rodným domem, ve kterém je nyní muzeum.

Jak se vám malíř líbí? Ten má vousy, že? Lépe si Františka Bohumíra prohlédnete z druhé strany domu, odkud je vchod do muzea. Je zde i jeho pamětní deska. Přečtěte si letopočet a spočítejte, kolika roků se dožil.

Na náměstí u muzea také můžete vidět komín. Nesedí na něm někdo? Kominík to není, popletové malí! :)

Víte, jak se jmenuje pták, který si často na komíně dělá hnízdo?

Čáp je zvyklý stavět ve výškách (dříve využíval skály a stromy), odkud má přehled, co se děje v okolí. V Česku bývalo hodně továren, proto zde zbylo i hodně komínů, takže u nás čápi netrpí bytovou nouzí. Například ve Španělsku a Portugalsku hnízdí čápi bílí běžně na sloupech elektrického vedení, protože tam tolik komínů nemají.

Znáte hru *Čáp ztratil čepičku, měla barvu barvičku*…? Můžete si ji zahrát třeba v půlce výletu v lese. :)

Expozice v **muzeu** jsou tematicky rozdělené a připomínají především právě místního rodáka malíře Zvěřinu. Nechybí zde také archeologické nálezy z regionu zásluhou amatérského archeologa Jaroslava Palliardiho, ani příběhy z historie od středověku včetně zaniklé osady Mstěnice až do 20. století včetně Hrotovické tragédie 8. 5. 1945, při které shodou nešťastných náhod zahynulo 114 místních občanů a 36 vojáků Rudé armády.

Muzeum však doporučujeme navštívit až po výletě. Je totiž tak hezké, že se v něm zdržíte opravdu dlouho. A pravděpodobnost, že byste se po jeho návštěvě na výlet už vůbec nevypravili, je velká. :)

Prohlídková trasa je obohacena o interaktivní prvky, které jsou určeny hlavně vám, děti. Podobně jako na našem výletě můžete vyplňovat různé kvízy a podobně.

Od muzea zamíříme k vedlejší budově. Správně jste poznali, že je to zámek.

Najděte na zdi sluneční hodiny a latinský nápis, který v našem opravdu volném překladu znamená *Slunce – sláva světa*.

Zadívejte se na nápis na zdi, zaměřte se na druhé slovo a najděte v něm čtvrté písmenko. Máte?

Teď si vybavte abecedu. Které písmenko v ní tomuto písmenku v nápisu předchází?

1. **Napište písmeno.**

Bylo to složité, ale život také není jednoduchý a zopakování abecedy nikdy nezaškodí. Jistě chápete…

Račte vstoupit do zámku!

Pozdně renesanční **zámek** vznikl rozsáhlou přestavbou středověké tvrze Jiřím Zahrádeckým ze Zahrádek na počátku 17. století. O století později byl přestavěn. Získal tak patro a barokní fasády. Po roce 1845 byl upraven pro potřeby kanceláří a bydlení, v jedné části byla zřízena obrazárna. Zámek totiž získala řecká rodina Sinů, které jakákoli okázalost nebyla cizí…

Ptáte se, co byl ona řecká rodina zač, že si mohla takový luxus dovolit? A co pohledávala na Moravě? Zjistili jsme, že v 19.

století pohádkově zbohatla na obchodu s Orientem. Členové rodiny zastávali v monarchii (Rakousko-Uhersko) významné funkce, jako diplomaté hodně cestovali a na Vysočině vlastnili hned několik zámků. Pak však zkrachovali a o nemovitosti přišli. Jak se jim to podařilo, jsme nezjistili.

Na nádvoří zámku najděte strom. Jak se jmenuje? Dnes těchto stromů potkáte ještě hodně, však uvidíte.

V roce 1882 koupil hrotovické panství rakouský majitel pivovaru Anton Dreher, který jej držel až do roku 1921, kdy ho koupila Moravská agrární a průmyslová banka. V letech 1925 až 1932 měla zámek v majetku Státní lesní správa, pak Ministerstvo zemědělství a v roce 1935 jej během odprodeje získala obec. V roce 1950 získaly část zámku Závody Gustava Klimenta v Třebíči-Borovině. V 90. letech 20. století byl zámeček restaurován a dostal se zpátky do majetku obce. Nyní je budova sídlem městského úřadu.

Podívejte se, kolik má zámek komínů. Spočítáte je všechny? Nám vyšlo více než deset. Co vám?

Najděte místo, kde kdysi stávala studna. Je zde kovaná konstrukce se znakem města.

Pokud zde znak není, vraťte se do průchodu, kterým jste přišli, a znak najděte tam.

V modrém štítu je stříbrná věž s proraženou branou a dvěma okny nad sebou. Po stranách jsou dva překřížené klasy.

Poznáte obilninu? My myslíme, že je to ječmen. Co vy?

2. **Jakou barvu má střecha věže na znaku?**

Až si zámek prohlédneme, vyjdeme ven a směle pohlédneme před sebe.

Nekrátkozrací spatří kamenný kříž a pomník uprostřed náměstí. Jsou připomínkami hrotovické tragédie z 8. května 1945, kdy zde na samém konci války při výbuchu omylem shozené bomby zahynulo 114 hrotovických občanů a 36 sovětských vojáků.

Pomník tragédie je i na zámku. Je u něj zazděná schránka se čtyřmi patronami, které ukrývají dobové dokumenty a další předměty.

Co se zde na konci války vlastně stalo?

Ve dnech 7. a 8. května 1945 poslední zbytky německé armády ustoupily z Vysočiny směrem k západu. Po odsunu německé armády projel Hrotovicemi předsunutý oddíl Rudé armády. Mezitím sovětské letectvo ještě bombardovalo zadní voje ustupující německé armády. Pozemní vojska měly vyčleněné vojáky, kteří střílením raket vyznačovali přední okraj fronty, aby nedošlo k bombardování vlastních vojsk. Právě tento voják s tímto úkolem padl na křižovatce u Slavětic. Po poledni 8. května dorazilo čelo hlavní kolony Rudé armády, lidé se shromáždili na náměstí a vojáky nadšeně vítali. V tomto okamžiku dopadly tři pumy na Hrotovice – jedna do prostoru panské zahrady, druhá do prostoru za zámkem a třetí přímo na náměstí – smutným výsledkem byla smrt 150 lidí.

Z náměstí se nyní vydáme doprava. Poštrádujeme kolem válečného pomníku po zelené turistické značce ulicí Zákostelní ke Kalvárii. Tu zde nechal roku 1898 postavit hrotovický mlynář František Otoupal.

Znáte nějakou pohádku, ve které vystupuje mlynář?

Co třeba tu o princezně ze mlejna? Které pohádkové bytosti si krásnou Elišku namlouvaly? A koho si namlouváte vy?

Myslíte si, že dnes nějakou zelenkavou postavu potkáme? (Nemáme na mysli ekologické aktivisty ani vojsko.) Je to možné, rybníků a potoků uvidíme hodně.

Víte, co je to kalvárie?

Autorka tohoto textu si jako dítě pletla kalvárii s kavalérií, což jsou oddíly vojáků bojující na koních. A stále jí do příběhu o Ježíšovi nějak neseděla. :) Je to samozřejmě jinak a kavalérie s kalvárií nemá nic společného.

Úplně původně byla Kalvárie názvem kopce, na kterém byl ukřižován Ježíš Kristus. V arménštině a aramejštině se totiž jmenoval Gûlgaltâ (Golgota), což znamená lebka. Prý ji kopec svým tvarem připomínal… Jak slovo putovalo jazyky, v latině se z něj stala *Calvariae* (opět *lebka*). A z tohoto slovíčka se zrodila česká *kalvárie,* která už má ale mnohem více významů,

než je jen pouhé jméno kopce.

Když to hodně zjednodušíme, nejčastěji se kalvárie používá jako označení křížové cesty. Což obvykle bývá stezka na nějaký kopec, kterou věřící stoupají k vrcholu, aby aspoň trochu zažili, jak se musel Ježíš cítit, když ho vedli na popravu.

Zdejší Kalvárii – trojici kamenných křížů – vidíte na křižovatce ulic Zákostelní a Znojemská. Na centrálním kříži se nachází ukřižovaný Kristus, po obou stranách jsou další dva kříže s ukřižovanými zločinci (*lotr po pravici, lotr po levici*). Všechny kříže jsou vytesané z jednoho kusu pískovce.

Najděte muže s nejdelšími vousy a první slovo nápisu pod ním.

3. **Opište slovo.**

Zajímavostí je, že se v Hrotovicích dochovalo mnoho sochařských děl z dávné minulosti. (Což nebývá obvyklé, protože se povětšinou rozpadnou působením změn počasí nebo je někdo poničí.) K nejcennějším patří barokní sochy šesti světců, které jsou po obci volně rozmístěné. Jednu z nich za chvilku uvidíme.

Kolem zdravotního střediska přicházíme ke kostelu. Najdete v zahrádce napravo dřevěného králíčka?

Původně románský **kostel sv. Vavřince** byl v polovině 14. století goticky přestavěn. Stál na místě **hřbitova**, který fungoval až do 19. století. První tři století zde působili kněží křižovnického řádu. Když ovšem svatostánek v 17. století vyhořel, musel být přestaven. Řádoví kněží toho již nejspíš nebyli schopni, tak se úkolu ujali běžní katolíci. Postavili novou věž, pořídili nový zvon. V polovině 19. století chrám vykradli zloději, ale majitel města hrabě Hubert z Mamoncouru zakoupil všechny uloupené cennosti zpět. Jak se k ukradeným věcem dostal, nám bohužel není známo. Nejspíš mu je lumpové sami nabídli. Tehdejší policie nejspíše trestuhodně zaspala…

A kde leží Mamoncour, se nám vypátrat také nepodařilo. Pokud víte, dejte nám vědět na veldo@veldo.cz.

Kostel byl průběžně obnovován. V sedmdesátých letech 20. století zde pořídili nový zvon svatého Vavřince a postavili křížovou cestu. Co je křížová cesta, jsme si říkali před chvilkou.

Vyzkoušíme vaši pozornost. Jak se jmenuje místo, kde je vztyčen kříž s Ježíšem?

Kdo neví, třikrát oběhne kříž před kostelem.

Za křížem je okno a kolem něj čtyři kamenné kytičky. Sečtěte lístečky jedné z nich a připočtěte číslovku 6.

4. **Napište výslednou číslovku.**

Jaký strom roste před kostelem? (My vám říkali, že jich dnes uvidíte hodně… :))

Všimněte si domečku, který je celý porostlý přísavníkem. Znáte ještě nějakou jinou popínavou rostlinu?

Liány nepočítáme, to byste museli za Mauglím nebo Tarzanem do deštného pralesa. Zkuste si vybavit jen ty, co rostou u nás. A nejde se na nich houpat jako opice.

Přicházíme k soše svatého Františka z 18. století. I ona patří do souboru barokních skulptur, které v Hrotovicích vznikly za Rodenů z Hirzenau na Hagendorfě. Svatý František je zobrazen jako poustevník v mnišském oděvu s křížem v ruce.

Svatých Františku je několik. Tento je z Pauly a žil v letech 1416 až 1507. Jako dítě byl vážně nemocný, takže ho rodiče po uzdravení z vděčnosti poslali do františkánského kláštera. Sedmnáctiletý chlapec se rozhodl odejít do jeskyně u Cosenzy v Kalábrii, kde poté žil dlouhá léta jako poustevník. Kajícným životem si získal velký počet následovníků, což jej vedlo k založení poustevnické kongregace, která se později změnila v přísný Řád Nejmenších bratří. Papež Alexandr VI. nazýval Františka z Pauly věrným napodobitelem Krista a druhým Františkem z Assisi. Prostí lidé z Kalábrie ho nazývali otcem. Vyžadoval pokoru a odříkání především od sebe, a tak jeho spolubratrům ani moc nevadila přísnost, s níž je řeholním životem provázel. František časem získal pověst divotvůrce, který uzdravoval nemocné. V nemoci si ho nechal zavolat i francouzský král Ludvík IX. Spíše než o uzdravení tělesném je však v souvislosti s Františkovou léčbou na místě hovořit o panovníkově duševní úlevě (měl špatné svědomí) a jeho přípravě na smrt. Dle legendy chtěl dát král Františkovi peníze na klášter. Ten mu však řekl, aby je vrátil chudým, ze kterých je vydřel. Vzal prý peníz, rozlomil jej a vymáčkl z něj kapku krve.

František bývá většinou znázorňován jako starší mnich s kapucí a holí v ruce. Je patronem námořníků.

Vidíte, co drží František v ruce? A jeho paleček? Co má kolem pasu? (Ještěže to má kolem pasu, ne kolem krku!)

Jen bystroočkové najdou nápis na jeho těle.

5. **Napište první písmeno.**

Zelená turistická značka nás odvede na cestu vedoucí rovně k Římskokatolickému hřbitovu a ke hřbitovu Církve československé husitské. Cestu lemují stromy. Poznáte některé z nich?

Najděte modrobílou tyč, a pokud není mokrá tráva, tak od ní můžete závodit mezi stromy slalomem až právě ke hřbitovu.

Ke startu připravit, pozor… Teď!

My to stihli za 40 sekund. Co vy? :)

Hřbitovy jsou oba krásné, jeden má na vratech zlaté šípy. Spočítejte, kolik jich je.

A jdeme hledat hmyzí hotel!

Najděte na obrázku známý červený hmyz.

6. **Opište jeho rodové jméno.**

Pokud si chcete pohrát na dětském hřišti, můžete. Jste ale teprve v pětině cesty, tak na to při plánování myslete. :)

Pěšina nás odvede až ke kapličce zasvěcené svatému Dominikovi, která je také obklopena lípami. Vaším úkolem bude zjistit, kdo kapli nechal postavit a kdy to bylo.

7. **Opište poslední číslovku letopočtu.**

Od kapličky je to do lesa, kde se napojíme na naučnou stezku, už jen kousek

Cestou potkáme panely s textem, obrázky a fotografiemi, které nás seznámí s přírodními podmínkami regionu, lesnickou činností a historií zaniklé obce Mstěnice. Právě tam totiž míříme.

Jdeme tedy hezky po rovince stále rovně za nosem a budeme si k tomu trošičku vyprávět o obci, ze které přicházíme.

V pravěku byly na území dnešních Hrotovic dvě neolitické osady. Není ovšem známo, jak dlouho existovaly.

Víte, co je to neolit?

Neolit nebo také mladší doba kamenná je pravěké období, ve kterém se místo dosavadního lovu a sběru stává hlavním zdrojem obživy zemědělství. Lidé už zkrátka přestali bobule, semena či kořínky a podobně jen sbírat, začali si je pěstovat. Zvířata nejen honili po lesích, ale zavřeli je do ohrad či chlévů a starali se o ně, aby se jim rozmnožila. Samotný výraz neolit pochází z řeckého neos = nový a lithos = kámen a odráží v názvu jeden z typických prvků tohoto období.

Dali by rodiče dohromady i jiná období pravěku? Jak šla za sebou? My si, děti, na odpověď počkáme, že ano? A rádi! :) (Úglení povoleno!)

Jak to dopadlo? Dali jste dohromady alespoň tři základní období?

Tak už víte, že se pravěk dělí na tři období: na dobu kamennou, bronzovou a železnou. Doba kamenná se dále dělí na paleolit, mezolit, neolit a eneolit.

Děti, kdy jste se narodily vy? Dáte dohromady letopočet? A přesné datum? Jste šikulky! :)

Vzpomenete si na nějakou pohádku či večerníček, které se odehrávají v pravěku?

Co třeba *O človíčkovi?* Nebo také jeden díl příběhů školáků ze 3. B. Jak se jmenovali? Jasně, Mach a Šebestová. A jak se jmenuje jejich spolužák, který měl angínu?

8. **Napište jméno spolužáka.**

Křestní jméno po vás nechceme, ona vlastně žádná ve Večerníčku ani nejsou. Nebo si snad vybavíte, jak na hrdiny volala maminka? Nevybavíte, protože na ně nevolala. Jaká jména byste jim dali vy? My Petr a Eva. Petr Mach a Eva Šebestová, to zní docela fajn, že? :) Nebo by byli lepší Adam a Eva? Romeo a Julie? Eva a Vašek? Libuše a Přemysl?

Než projdeme lesem, můžeme si klidně zanotovat.

My jsme žáci 3. B.
Bereme však na sebe.
Podobu zajíce,
žirafy či krabice
(to je pěkná směsice)
Můžem bejt i rohože.
A to všechno protože,
vlastníme nakrátko
utržené sluchátko.
(taky jedno zvířátko)

A od Jonatána a paní Kadrnožkové se zase vrátíme k místní historii.

První písemný důkaz o existenci obce Hrotovice pochází z roku 1228. Právě tehdy jsou zmíněny v zakládací listině oslavanského kláštera. „Tatínkem" Hrotovic byl nejspíš jejich první majitel Dětřich Theodoricus Hrut. Proto *Hrutovice* či Hrotovice, jak už jsme si říkali. Později byly Hrotovice zmíněny v roce 1330, kdy už v obci existovala fara. Dalšími majiteli byli pravděpodobně Konrád a Bohuš ze Staříče, Mikeš Rulant z Holoubka, Jan z Hardeka a Milota z Křižanova. Manželka Miloty – Eliška z Lipného – se po smrti prvního manžela provdala za Oldřicha z Doubravice. Pánům z Doubravice pak panství patřilo dalších několik století. Až ke konci 16. století se novými majiteli stali páni ze Zahrádek.

Po bitvě na Bílé hoře došlo ke konfiskaci majetků pánů ze Zahrádek. V roce 1626 bylo panství prodáno Jiřímu z Náchoda, dále pak Jiřímu z Widmerů a v roce 1672 majetky koupil pan Ondřej Roden z Hirzenau na Hagendorfě. Rodenovi byli majiteli panství až do roku 1826. Později se majetků ujali Hubert z Harnouncourtu, Jiří Sina a rodina de Castrics. To jsou ti Řekové, o kterých jsme mluvili v souvislosti se zámkem.
Nikdo nepředpokládá, že byste si snad měli takové množství vlastníků pamatovat. Takže si z výčtu vemte jen poučení, že nikdo nic nemá jisté navěky. Ani Hrotovice. A s nakupováním a hromaděním čehokoli to nehroťte.

K pánům z Hrotovice a nedalekému lesu se váže i jedna místní pověst.

Pověst o Pánově studánce

Les na Nových Dvorech patřil odedávna Rouchovanům. Jeden hrotovický zeman si ho však chtěl přivlastnit. Nastaly spory, které vedly až k soudu. Hrotovický pán u něj křivě svědčil. Když zemřel, začali si lidé vyprávět, že u studánky v lese na Nových Dvorech se zjevuje černě oděný pán. Potkal ho i jeden čeledín, který v pravé poledne projížděl se svým povozem kolem studánky. Čeledín se nelekl, pána oslovil a nabídl mu ze studánky vodu. Pán poděkoval a od té doby se prý u studánky neukázal. Dodnes se studánce říká Pánova *a lesu* Zlodějka*.*

Během cesty lesem postupně míjíme naučné tabule. Jsou moc hezky udělané. My texty z nich přepisovat nebudeme, přečtěte si je sami. Dáme vám ale i jiný úkol.

Kolik cestou napočítáte ptačích budek a posedů! Schválně, jestli vám nějaká z těchto stavbiček „neuteče".

Víte, co se má sypat do ptačích budek? Nejvhodnější pro přikrmování ptáků jsou semínka slunečnice a drcené vlašské ořechy. Je možné přidat semena máku, řepky, prosa, loupaného ovsa a pšenice. Tam, kde krmítko navštěvují výhradně vrabci, je vhodné jim přilepšit strouhankou ze suchého bílého pečiva. V obchodech můžete koupit i různé směsi na zimní přikrmování ptáků. Nejlepší jsou však ty, ve kterých jsou převážně semena slunečnice.

Jeden kopeček nahoru a zase dolů… A jsme v půlce výletu – na rozcestí MSTĚNICE.

Najděte na rozcestníku žlutou cedulku.

9. **Jaký vidíte dopravní prostředek?**

Vydáme se z kopce směrem doleva. Za pár minut nás čekají vykopávky!

Kousek odsud se totiž nalézá archeologická lokalita **Mstěnice**, ve které najdeme zaniklou středověkou vesnici. Včetně zbytků tvrze! Na základě archeologického výzkumu, který zde probíhá už od roku 1960, se zjistilo, že Mstěnice byly zemědělská mladohradištní osada (10. až 12. století). V druhé polovině 13. století zde vznikla středověká vesnice s tvrzí a předsunutým opevněním a dalšími hospodářskými a obytnými budovami. Tvrz byla nedobytná až do roku 1468, kdy krajem táhla proti Jiřímu z Poděbrad uherská vojska krále Matyáše Korvína, která celou vesnici i s tvrzí vypálila.

To od nich vůbec nebylo hezké!

Už vidíte základy staveb? Můžete si je v klidu prohlédnout i si na ně vylézt. Pokud by toto naleziště bylo třeba v USA, tak by bylo za plotem, za který by vás pustili jen za peníze, s průvodcem a po vystání dlouhé fronty. Tady si ho můžete v klidu prohlédnout úplně sami a zdarma. Ale nic neberte a neničte. Že je něco zdarma, neznamená, že si to můžete odnést. Natož abyste kameny přeskládali…

Vypálená osada zůstala po nájezdu vojska ležet ladem. Jako zázrakem nechtěl na jejím místě nikdo nic pěstovat, ba ani při kácení blízkého lesa nedošly ruiny úhony. Díky tomu zde mohli výzkumníci o pár století později odhalit nejen zdivo tvrze, zbytky sušárny na obilí, dvora, zemědělské usedlosti, ale i mnohé kovové a kostěné předměty, výrobky z pálené hlíny a mince.

Tyto předměty jsou mimochodem k vidění v Muzeu Hrotovicka. Během uplynulých 40 let bádání, kopání a pátrání byl prozkoumán téměř celý areál středověké tvrze, ale také její okolí, tedy sedmnáct usedlostí, které vytvářely uzavřenou náves.

Prohlédněte si na obrázku zbytky nástrojů, které zde byly objeveny. Zjistěte, který z nich je kadlub.

10. **Jak se jmenuje materiál, ze kterého je vyroben?**

Od areálu už se nevracíme na značenou cestu, ale pokračujeme dál k můstku přes říčku Rouchovanku. Za ní nás pravděpodobně čeká pole, někdejší cesta je rozoraná. Bývá tu však vyšlapaná pěšina. Dáme se po ní. (Pokud ji nenajdeme nebo nabudeme dojmu, že je neprůchozí, musíme jít po levém břehu Rouchovanky. Tak se také dostaneme na pohodlnější trasu.) Prostě jdeme, dokud nedojdeme na širokou cestu vedoucí podél lesa. Napravo vidíme Mstinský rybník.

Právě v tomto rybníce by ovšem klidně mohl bydlet vodník, o kterém jsme si povídali u Kalvárie.

Znáte nějaké vodníky? Víte, jak se jmenují? Zajímavá jména měli třeba vodníci v knížkách od Václava Čtvrtka – Kebule, Volšoveček, Česílko nebo třeba Čepeček.

O vodnících a Rumcajsovi je jiný náš výlet s tajenkou. Vede městem Jičínem, což je odsud asi 200 kilometrů. Co by kamenem z tvrze dohodil…

Na křižovatce cest zatočíme doleva a pokračujeme k tabuli, která nám říká, že se právě tady nacházejí zbytky mstěnického hrádku a že jsou odborně zkoumány. Hrádek stával na ostrohu po naší pravé ruce. Nepatrné zbytky zdiva zarůstají travou a jsou obtížně přístupné (podél oplocení lesní školky). Žádná pěšina ke zbytkům stavbičky nevede, takže je opravdu těžké je najít.

Věřte však, že právě v těchto místech byl ve 13. století postaven takřka „garsonkový“ hrádek s obytnou plochou asi 15 x 20 m. Chránily ho dvojice valů a příkopů. Zanedlouho hrádek nahradila tvrz, která zanikla koncem 15. století. Kolem středověké vsi, kterou jsme už propátrali, bylo pravděpodobně vybudováno více takových opevněných sídélek. Pravděpodobně plnila ochrannou funkci.

Vrátíme se na cestu a pokračujeme. Do cíle to máme ještě tak 40 minut. Už to ale bude cesta snadná, takřka pěkně umetená. Tedy… Kromě přeskoku přes potok, který nás čeká právě TEĎ! :)

Hupneme na druhý břeh Rouchovanky a v chůzi se kocháme nádhernou alejí.

Jak se jmenují stromy? Když na jaře kvetou, vypadá to, jako by na nich svítily lucerničky.

Jírovec maďal je statný a pohledný strom (vysoký asi 20 až 25 metrů) s velmi hustou pravidelnou a klenutou korunou. Kmen starých stromů je rovný a mohutný. Původně jírovec rostl pouze v horských lesích Balkánského poloostrova, již

dlouho je však pěstován v celé Evropě jako parkový a okrasný strom. Kaštanem se původně léčili dýchaviční koně. Dnes se používá hlavně zevně proti revmatismu, ischiasu a zánětu sedacího nervu. Dále se používá ke zlepšení krevního oběhu, při křečových žilách, proti trombóze. Plody jsou častým krmivem volně žijících zvířat.

Cesta se dělí. My si zvolíme tu pravou a pak už jdeme prakticky stále podél Rouchovanky. Je to pohodové ťapání hezkým sevřeným údolím, zastíněným smíšeným lesem.

Trasa nás přivede k čističce a vyústí na silničku. Po ní mírně stoupáme a stáčíme se vlevo.

Po pravé ruce máme soustavu vodních nádrží, které slouží i ke koupání. Silnička vede příjemnou kaštanovou alejí a chatovou osadou. Vidíte na chatce hokejku? A co kadibudky? :)

Přicházíme na silnici, po které se k nám zprava připojí zelená turistická značka.

Právě v těchto místech na vás čeká další otázka.

Rozhlédněte se a najděte nedaleko odsud napravo trampskou chatu s lebkou ve štítě. Je hodně zarostlá. (Ne lebka, ta chata!)

11. **Jak se chatka jmenuje?**

(název napište dohromady)

Poznáte zvíře, na jehož krku lebka kdysi seděla? Jak dělá takové zvíře? Kdo vydrží zvuk na jeden nádech dělat nejdéle? :)

Procházíme krásnou **památnou alejí** padesáti sedmi dvě stě let starých dubů. Poměrně nedávno ji nechal odborně ošetřit podnik Lesy ČR. Dobře provedený řez významně prodloužil životnost stromů. Bez něj by se během několika desítek let rozpadly. Část odřezané dřevní hmoty byla uložena do loggerů, tedy broukovišť. Co to je? Domečky pro brouky, kteří se živí tlejícím dřevem. Když už je záchranáři odřezáním uhnívajících částí stromů o bydlení připravili, museli se jim přece postarat o náhradní. To dá rozum! Obzvlášť když se ukázalo, že se na místě vyskytují kovařík a lesan lodničník. Tito ohrožení živočichové patří na červený seznam bezobratlých v České republice. Nalezeni byli také zlatohlávek mramorovaný, křivorožec polokřídlý, roháček kozlík nebo tesařík dubový.

Zkuste na zemi najít dlažbu, která sem vzhledově vůbec nepatří. :)

Nyní najděte o kus dál kanál s nápisem VODOVODY A KANALIZACE. Jaký geometrický tvar na něm vidíte?

Silnice nás přivádí na okraj Hrotovic. Mírně stoupáme ulicí Podloučky a obdivujeme hezký soubor domků. Navazují na něj zahrádky a sady, které vybíhající až do protější stráně titěrného údolíčka. Všimněte si, že má každý domeček svůj most. To je luxus!

Kdo najde žlutou garáž, která má vrata i vstupní dveře?

A kdo vidí napravo bunkr v korunách stromů? Kdo by takový bunkr chtěl také mít? My!

Po zelené značce se kolem rybníka vracíme do středu města k autobusovému nádraží.

Napravo vidíme základní uměleckou školu s obrázkem. Právě u ní na vás čeká poslední dnešní otázka. Spočítejte namalované knížky a podívejte se na kluka. Kolik vidíte prstů? :)

A vidíte levitující kyblík?

Barvou jsme začínali, barvou také končíme.

12. **Jakou barvu mají klukovy boty?**

Copak to na vás kouká z tajenky? :)

Vypadá to jako nesmysl, ale není. Je to latinský název stromů, které nás část cesty provázely. Hlavně tedy na konci.

Stoupáme doleva ulicí F. B. Zvěřiny za komíny zámku. V cíli jsme za dvě minutky. Což je tak akorát doba, kdy si o tomto slavném rodákovi můžeme povyprávět. Je to naše poslední dnešní vyprávění.

František Bohumír Zvěřina se narodil v roce 1835 v Hrotovicích u Třebíče v rodině obročního (cosi jako referent či manažer obilí) Františka Zvěřiny a jeho manželky Františky. Byl desátý z dvanácti dětí. Dětství prožil v rodných Hrotovicích. V roce 1845 odešel na reálku do Znojma, později na vyšší reálku do Prahy. Po dokončení školy nastoupil na malířskou akademii do krajinářské školy Maxe Haushofera. Už po dvou letech studia byly jeho obrazy vystavovány. Roku 1859 byl pro své panslovanské postoje donucen akademii opustit (vystavoval jen obrazy se slovanskými motivy). Poté přijal místo suplujícího učitele kreslení na vyšší reálce v Kutné Hoře, kde se 15. července 1863 oženil. Po dvou letech byl přeložen do slovinské Gorice a po pěti letech do Mariboru. V roce 1871 se vrátil do Brna a od roku 1876 žil nepřetržitě až do své smrti ve Vídni, kde učil na nejslavnější rakouské reálce.

Zvěřina, který ve své době patři k nejuznávanějším malířům rakousko-uherské monarchie, byl obvykle řazen k romantikům. Témata svých kreseb významně čerpal ze svého pobytu v Mariboru a Gorici a z cest po balkánských a jihoslovanských zemích, při nichž navštívil Rumunsko, Bulharsko, Černou Horu, Makedonii, Albánii. V Rusku se dostal až na Krym, ze Slovenska cestoval do Haliče a prošel celý karpatský oblouk. Jeho kresby byly vydávány v mnoha ilustrovaných časopisech. Publikoval jak doma, tak v cizině (Anglie, Španělsko, Rusko, ...). V roce 1897 byl při národopisné pouti slovanských národů do Petrohradu za své panslovanské politické postoje přijat k osobní audienci u cara.

Zvěřina zemřel po těžké nemoci 27. prosince 1908 ve Vídni, pochován byl na ústředním hřbitově.

Máte vyluštěno. Děkujeme, že jste s nám šli na výlet a také děkujeme městu Hrotovice za pomoc s výletem a jeho poskytnutí všem výletníkům ZDARMA.

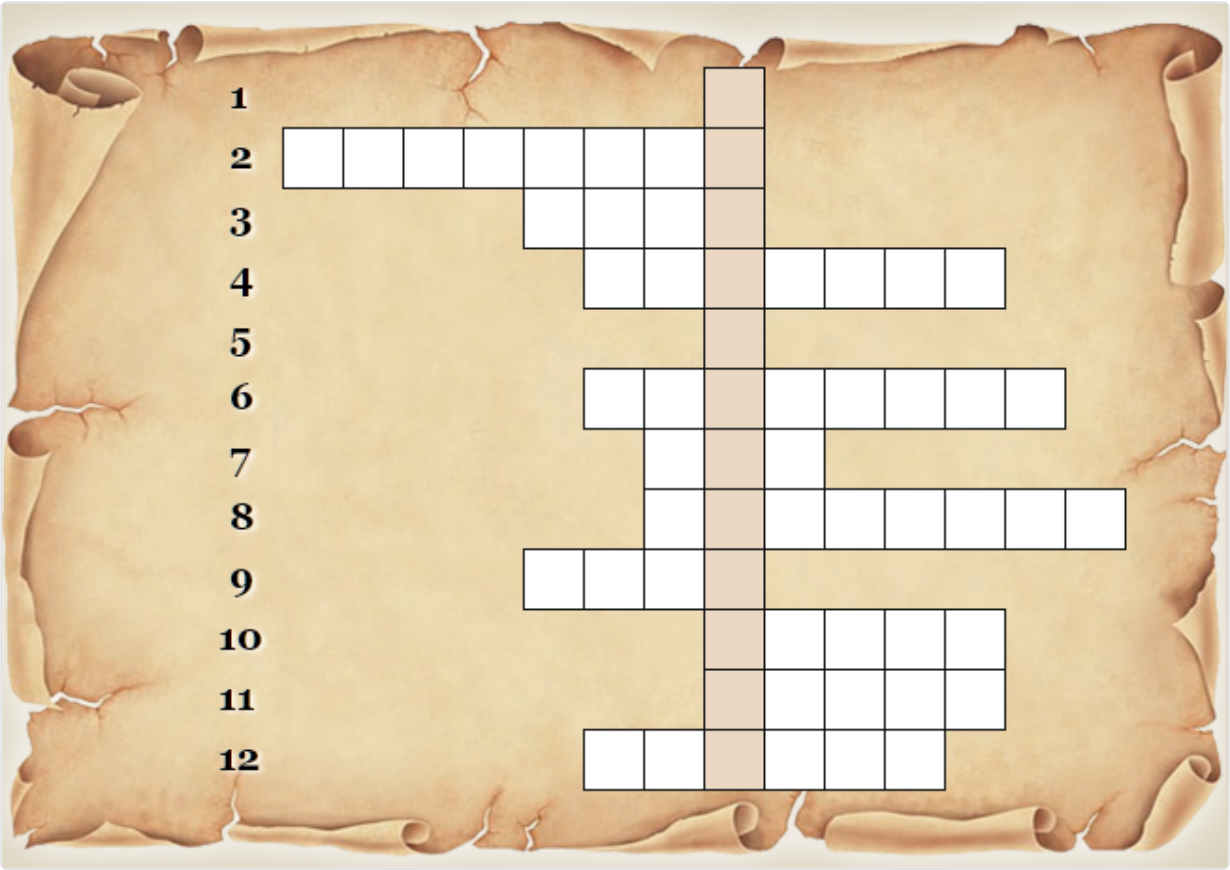
Doufáme, že se vám dnešní výlet s tajenkou líbil, přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou! :)

Tip na závěr (hlavně pro tatínky, dědečky, strýčky a spol.):
Pouze necelé 4 km Od Hrotovic se nachází obec Dalešice a nedaleko ní Dalešická přehrada. Než se však vydáte přímo k vodě přehradní nádrže, objevíte pivovar, ve kterém režisér Jiří Menzel natočil podle povídek Bohumila Hrabala v roce 1980 slavný film *Postřižiny*. Po roce 1999 byl pivovar odkoupen současnými majiteli, kteří zde obnovili výrobu piva. V areálu objevíte hotel, restauraci a výstavní expozici Muzea rakousko-uherského pivovarnictví. Uvidíte novou technologii vaření piva klasickým způsobem a budete moci místní zlatavý mok také ochutnat.

V textu byly použity mj. texty z webu: https://www.hrotovice.cz/, https://www.kudyznudy.cz, https://www.rouchovany.cz/povesti/, https://www.kr-vysocina.cz/. Za konzultace děkujeme řediteli Muzea Hrotovice Mgr. Janu Knotkovi.

Otázky k tajence

1. **Napište písmeno.**
2. **Jakou barvu má střecha věže?**
3. **Opište slovo.**
4. **Napište výslednou číslovku.**
5. **Napište první písmeno.**
6. **Opište jeho rodové jméno.**
7. **Opište poslední číslovku letopočtu.**
8. **Napište jméno spolužáka.**
9. **Jaký vidíte dopravní prostředek?**
10. **Jak se jmenuje materiál, ze kterého je vyroben?**
11. **Jak se chatka jmenuje?**
12. **Jakou barvu mají boty?**

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail **veldo@veldo.cz**. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.

Výlet stažen z www.veldo.cz | © Velká dobrodružství

Vytvořeno: 20.11.2026 14:52